

Sakıncalı Piyade'den 40'lar üzerine

"Bu kitabı, 31 Ocak 1990 günü düşürüldüğü pusuda karanlık güçlerce öldürülen, Atatürk İlkelerinin ve özgürlükçü demokrasinin yılmaz savunucusu, yorulmaz araştırmacı, erdem ve onur simgesi Prof. Dr. Muammer Aksoy'un anısına adıyorum."

Bu satırlar 40'ların Cadı Kazanı adlı kitabın başında yer alıyor. Yazarı ise, Muammer Aksoy ile özdeş yazgıyı paylaşan, uğur Mumcu.

40'ların Cadı Kazanı, Uğur Mumcu'nun, 40'lı yılların siyasal olaylarını belli bir dizilim ve belgeleriyle anlattığı bir kitap, 40'ların siyasal olayları, sanki, bir tarihsel bir dizilim içinde verilmiş. Ya da siyasal olayların gelişimi tarihsel dizilimi oluşturmakta. Olaylar ve gelişmeleri birbirleri ile olağanüstü bağlantılı ve yoğun etkileşim içinde. Kişiler ve olaylar geçmişteki bağlantıları ve kökleriyle verilmekte. Bu olayların daha sonraki yılları nasıl etkilediği de anlatılmakta. Kitabın her bölümünde, her satırında araştırmacı bir yazarın titiz çalışmasıyla karşılışıyorsunuz. Yazılanlar belgeleriyle birlikte sunuluyor,

Kitap dört bölümden oluşuyor. Ayrıca kitabın başında bir

sunuş, sonunda da bir kaynakça ile bir ad dizini bulunuyor. Kaynakça da yer yer ilk basım sonrası Mumcu'ya kişilerin gönderdiği açıklamalar da yer almakta. Her bölüm içerdiği olaylara yönelik bir başlıkla veriliyor.

Sunuş'ta, Mumcu yararlandığı kaynaklara kabaca değinerek kitabı oluştururken kullandığı yöntemi anlatıyor. Yine burada, gazeteci ve tarihçi işlevleri bakımından da irdelenmekte.

"Gazetecinin ve tarihçinin işlevleri ayırdır.

Gazeteciler tarih yazmazlar; tarihçinin yararlanacakları kaynakları bulmaya ve bu kaynakları sunmaya çalışırlar.

Tarihçinin görevi başkadır.

Tarihçi, tarihi yazarken, anılardan ve belgelerden yararlanır,"

Sunuş'ta Uğur Mumcu, ayrıca neden 40'lı yıllara ilişkin araştırma yapıp bir kitap hazırladığına da değinmekte.

"Amacım, kuşbakışı ile de olsa 40'lı yılları biraz daha yakından görebilmek ve gösterebilmektir.

40'lı yıllar bugünleri de yönlendiriyor.

Cadı Kazanları bugün de kazanıyor. Kazanların içinde yananlar ve bu kazanların altlarına odun atanlar bugün başka başka in-

sanlar. Ama sonuç değişiyor mu?

Hayır,"

Birinci bölümün başlığı Mazi-lerle Kafkasya Pazarlığı, Bu bölümde 40'lı yılların başlarında Pan-Turancılar ile Nazilerin ilişkisi anlatılıyor. Hem de Alman Dışişleri Bakanlığı rapor ve yazışmalarıyla, Naziler Turancıları nasıl görüyor ve onlardan ne bekliyor? Pan-Turancılar, Savyetler Birliği'nde ele geçirilen Türk ve Müslüman asıllı tutsakların, ayrı kamplarda kendileri tarafından eğitilmelerini istemektedir. Bir diğer istek de, Türklerin yaşadığı Alman İşgali altındaki bölgelerin yönetiminin yerli Türk ve Müslüman halka verilmesidir. Almanlar bu önerileri olumlu karşılıyor görünmektedir, Bu ilişkiler, Enver Paşa'nın kardeşi, Nuri Paşa tarafından yürütülmektedir. Almanlar ise Turancılar ile İlişki İçin, Dışişleri Bakanlıklarında bir Turancılık Masası kurmuşlardır. Dışişleri Müsteşar Yardımcısı Dr, Ernst Woerman bu işin başındadır ve Ankara Büyükelçisi Von Papen ile sürekli ilişki durumundadır, Almanlar, Pan-Turancıları desteklerken, Pan-Turancı bir Türkiye'nin Almanya taraftan bir Türkiye olabileceğini düşünmektedir.

"Hitler Almanyası, Türki-

ye'de Pan Turancılık hareketini destekleme kararı almıştır, Hareketin lideri Nuri Paşa olacaktır,"

Ancak bir süre sonra Nuri Paşa'yla ilgili görüş değişir,

"Almanlar, öyle anlaşılıyor ki Nuri Paşa'yı bu işe pek uygun görmediler. Görmeyince Pan-Türkist akımlar için yeni bir aday arandı ve bulundu.

Prens Abdülkadir,

Abdülkadir, 2, Abdülhamid'in oğluydu,

"Bir ittihatçı Paşa ve bu ittihatçıların devirdikleri padişahın oğlu Nazi işbirlikçiliği için uygun görülüyorlardı!

İster yazgı deyin; ister rastlantı... Durum buydu,"

Nuri Paşa'nın Turan düşlerinde ağabeyi Enver Paşa etkili olmuştur, Ancak Cumhuriyet'in ilk yıllarında sönen ittihatçıların Turan düşleri, 1941 yılında yeniden depreşir, 40'lı yılların başında Nuri Paşa, geçmişten gelen bağları nedeniyle de, önemli bir isim olur, Ankara'daki diğer bir önemli isim ise, Von Papen'dir. Alman Dışişlerinin Ankara Büyükelçisi olarak Von Papen'e verdiği görev, bir büyükelçinin sınırlarını aşar,

"Büyükelçiye verilen bir başka görev de 1920'li yıllardan sonra küllenen ırkçılık-Turancılık akımlarını alevlendirmektir.

Bu işte Alman Qizii İstihbaratı kendisine yardımcı olacaktır."

"Almanya gerektiğinde Türkiye'yi Sovyetlere karşı bir savaşa sürüklemek kararındaydı.

Sovyetler Birliği'nde yaşayan Müslüman halklar, Türkiye'nin savaşa katılması için koz olarak kullanılabilir, Bunun için de "**Pan-Turancı**" akımlar desteklenmeli, Alman askeri zaferleri Türklerle gösterilmeliydi,"

Almanlar, Türkiye'den krom alıp silah veriyorlardı. Bu, siyasal yakınlaşmayı sağlar. Ancak İngiltere ve ABD ile ilişkileri, gerginleştirir.

"Almanların Türkiye'den o aşamada bütün istedikleri, gerektiğinde Kafkasya'ya yapı-

cakları saldırıda silahların Irak'a Türkiye'den geçirilmesidir.

Türkiye buna evet demezse?

O zaman da Türkiye'yi işgal dahi gündeme gelebilirdi."

Von Papen, Türkiye ile silahların geçişi konusunda bir anlaşma yapmak ve bir saldırmazlık paktı için uğraşmaktadır. Bu arada. Hükümet üzerindeki baskılarından yararlanmak için, Turancılar ile ilişkilerini geliştirmeyi ihmal etmez. Antlaşmalar sağlanırsa Önerilenler son derece ilginçtir!

Nazi Almanya'sı, Türkiye'nin ağzına bir değil iki parmak bal çalıyor,

Bulgar topraklarının bir kısmı Türkiye'ye ve ayrıca Ege adalarından biri de Türkiye'ye verilecek!"

Alman önerileri benimsenmez,

"Türkiye iki, ateş arasında kalmıştır.

Bir yandan İngiltere, öte yandan Almanya,"

"Von Papen, Dr. Refik Saydam'dan sonra başbakanlığa getirilen Dışişleri Bakanı Saraçoğlu ile 27 Ağustos 1942 günü görüşür. Konu, Sovyetler'de yaşayan Türklerdir,

Saraçoğlu "**Bir Türk** olarak Rusya'nın yok edilmesini" istediğini söyler, Almanya, Kafkasya'yı işgal ederse, Türkiye'nin buralarda yaşayan Türklerin durumlarıyla ilgilenmesi doğaldır."

İkinci Bölümün başlığı 'Kızıl Elma', Bu bölümde İkinci Dünya Savaşı biterken ve bittikten hemen sonra yaşanan siyasal ağırlıklı olaylar anlatılmakta. 40'lı yıllar için Sabahattin All-Atsız Davası, Irkçılık-Turancılık Davası, Tan Matbaası olayı, Dil-Tarih olayları, Sökmensüer'İN Meclis Konuşması son derece önemli siyasal olaylardır, İzlerine dünümüz Türkiye'sinde de rastlamak olası,

"Almanlar, Stalingrad önleminde yenilmişlerdi.

Devlet de kararını vermişti,

Önce sağ, sonra sol kesimler için davalar açılacaktı.

Dergilerin kapatılması alınan birinci önlemdi.

İkinci önlem davalardı,"

1944 19 Mayıs'ında Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ünlü konuşmasını yaparak, bir anlamda, olabilecekleri belirtir.

"Almanlar yenilmişti.

Hükümet, ırkçılar ve Turancılar ile ilgili operasyonları Alman ordularının yenilgisinden hemen sonra başlatmıştı."

İçişler- Bakan Hilmi uran gerekli yazışma ve işlemlere hemen başlar,

"1944 Irkçılık-Turancılık davası, Nihal Atsız- Sabahattin Ali davasından kaynaklanır. Daha doğrusu Atsız-Sabahattin Ali davası ırkçılık-Turancılık davasının açılmasını belki biraz öne almıştı,"

Nihal Atsız'ın Orhun dergisindeki suçlamaları üzerine Sabahattin Ali, Atsız'ı mahkemeye verir, Sabahattin Ali davayı kazanır,

"Sabahattin Ali ve Atsız niçin birbirlerine karşı bu kadar acımasız bir savaş açmışlardı?

Bu savaş, İlerici- gerici; sağcı-solcu; ülkücü-devrimci gibi adlarla nitelenen kavgaların 40'lı yıllara yansıyan biçimiydi.

Atsız olmazsa bir başka Atsız; Sabahattin Ali olmazsa bir başka Sabahattin AH bulunurdu,"

1944 Irkçılık-Turancılık davası dönemin önemli ikinci siyasal davasıdır. Olayla ABD bile ilgilendir, ABD Ankara Büyükelçisi hükümetine konuyla ilgili bir rapor da gönderir. Dava sonucu sanıkların önemli bölümü suçlu bulunur,

"Sanıklar mahkeme kararının bozulması için Askeri Yargıtay'a başvurular. Askeri Yargıtay Başkanı Orgeneral, Alman Cephesini ziyaret eden iki generalden biri olan Ali Fuat Erden'di,"

Askeri yargıtay kararı bozar ve dava yeni mahkeme üyeleriyle sıkıyönetim mahkemesin-

de yeniden başlar. Bu kez aklanma karar verilir ve Askeri Yargıtay da bunu onaylar.

"1944 Irkçılık-Turancılık davası nereden bakarsanız bakın bir siyasal davaydı. Ama (sankilerin) Almanlar ile işbirliği yaptıklarını ortaya koyacak bir kanıt çıkmadı,"

"Almanlar ile ilişki, belki de bir süre hükümetin bilgisi altında yürütülmüştü, kimbilir!"

Alman Hükümeti'nden Büyükelçi Von Papen'e, Türkiye'de "dostlarına" dağıtılması için gönderilen altınların kimlere verildiği de hiçbir zaman ortaya çıkmadı."

"1944 yılında yargılanan bu kadro, daha sonra siyasal yaşamda etkili roller oynamıştır, Ve oynuyor da.

1944'te yargılananlar, 1970'lerde iktidar oldular; 1980'lerin siyasetini ve ideolojisini de yönlendirdiler,"

DP kurucuları, kurulacak partinin görüşlerini savunacak bir dergiyi çıkarmasını Zekeriya Sertel'den İsterler. Ve Görüşler yayımlanır. Yayınlanınca da kıyamet kopar, Sertel'lerin Tan Gazetesi basılır. Herşey yerle bir edilir,

"Yıl; 1947, DTCP'deki 4 öğretim üyesi, komünistlik suçlamasıyla üniversiteden atılır,"

Atılan dört kişi, Pertev Naili Boratav, Behice Boran, Niyazi Berkes ve Mediha Berkes'tir, Dİl-Tarih'in sağcı öğrencileri kelle istemişlerdir ve bu, verilmiştir.

Sözlü bir önerge üzerine TBMM'de, Recep Peker Hükümeti'nin İçişleri Bakanı Şükrü Sökmensüer bir konuşma yapar. Konuşmasında pek çok kişiyi suçlar ve ortalık yeniden toz dumanla kaplanır,

"İçişleri Bakanı Şükrü Sökmensüer bu konuşmasında, TKP ile DP ve Mareşal Çakmak'ın işbirliği yaptığını söylüyor ve muhalefeti toptan suçluyordu."

Mareşal kendini Savunmaya başlar ve isim vermeden Hasan Ali Yücel'i suçlar,

Kitabın üçüncü Bölümü, İkinci Bölümün son kesiminin devamı niteliğinde başlamaktadır ve başlığı 'Çağın En Güzel Gözlu Maarif Müfettişi' dir. Hasan Ali Yücel, Mareşal Fevzi Çakmak'tan, hangi Milli Eğitim Bakanından gözettiğini sorar. Yanıt DP İstanbul İl Başkanı Kenan Öner'den gelir, Ve Yücel-Öner tartışması başlar. Bölüm» Hasan Ali Yücel-Kenan Öner Davası çevresinde gelişen olayları aktarmaktadır.

"Öner, "Evet, o Maarif Mazın sizsiniz" diyordu,"

Kenan Öner'in Yeni Sabah'ta çıkan yazısı, Yücel'e yönelik çok ağır suçlamaları içeriyordu,

"Kenan Öner şöyle düşünüyordu:

Hasan Ali Yücel, Sabahattin Ali'yi koruyordu, Sabahattin Ali, Sami Baykurt'tan da» Ser» tel'den de "yüzbîn kat fazla komünist"ti;

Sabahattin Ali-Atsız davasında yapılan gösteriler, Irkçılık-Turancılık davasına yolaçmıştır. Yücel, bütün bunlardan sorumludur.

Hasan Ali Yücel, Kenan Öner'i mahkemeye verdi.

Yücel» Çakmak'tan uygar ve dürüst bir insan olarak yanıt ister. Bu amaçla da» Ulus'ta açık bir mektup yayımlar. Mareşal yine suskundur. Ağır yergiler bile Mareşal'i konuşturamaz.

"Hasan Ali Yücel-Kenan Öner Davası, DP muhalefetine komünist suçlamalarından nasıl yararlandığını kanıtlayan bir dava oldu,"

"Çok partili yaşama "şen komünistleri korudun, hayır koruyan sensin" tartışmalarıyla geçildi.

Çok partili düzenin hamuru bu (Mc Carthy'ci) mayayla yoğruldu

Yücel-Öner Davası'nda; k-ömünizm, ırkçılık, Nazım Hikmet, Sabahattin Ali-Nihal Atsız Davası» Dİl-Tarih olayları. Köy Enstitüleri, Toprak Reformu olabildiğince geniş tartışılır ve so-

nunda davayı Hasan Ali Yücel kazanır,

"Hiçbir Milli Eğitim Bakanı, Türk Milli Eğitimine Yücel kadar katkıda bulunmadı,"

"Köy Enstitüleri Yücel'in başkanlık yaptığı günlerde kuruldu.

Klasikler Yücel zamanında dilimize kazandırıldı.

Üniversite öğretim üyelerine Özerklik Yücel'in hazırladığı üniversiteler yasası ile getirildi,

Yücel üniversiteler Özerklik yasası çıktıktan bir süre sonra da görevinden ayrıldı.

Üniversite Özerkliği Yücel'in Türk üniversitelerine son armağanı olmuştu.

Bu armağanın değeri bugün bunca olaydan sonra çok daha iyi anlaşılıyor."

Son Bölüm, 'Askeri isyana Teşvik Etmedim.' Bu bölümde Şevket Süreyya Aydemir ve Şükrü Sökmensüer'in Nazım Hikmet ile ilgili anıları aktarıyor. Ayrıca, yine 40'ların önemli kararlık olaylarından Haşmet Orbay Olayı ve Muzaffer Kayalibay Cinayeti anlatılmakta, Bölümün sonunda ise, Uğur Mumcu'nun 40'lı yıllarda yaşanan olaylarla ilgili önemli gördüğü sonuçlar yer almaktadır.

"Soğuk savaş dönemi, DP hükümetini, milli emniyet görevlilerinin aylıklarının CIA tarafından Ödenmesine izin verecek ölçüde işbirliğine itecekti,

Bu koşullarda oluşan bir demokrasinin, son otuz yılda üç askerî müdahale ile karşılaşması ve her üç yılına bir sıkıyönetim düşmesi hiç de şaşırtıcı değildir,

Kırklı Yıllar, Türkiye'de demokrasinin niçin bir türlü işlemediğini de kanıtıyor,"

'**Kırklı Yılların Cadı Kazanı**' güzel bir Türkçe'yle iyi kaleme alınmış, rahat okunabilen, sürükleyici ve olaylara belgeleriyle yaklaşan bir kitap. Günümüz Türkiye'sindeki kimi olayın nerelerden biçimlendiğine ve doğal olarak, 40'lı yıllara ilgi duyan kitapseverlere önerilir.«